

JAN BÍLÝ

CO SE STALO S POPELKOU PO SVATBĚ

Dvanáct konstelací pohádek a mýtů
pro pokročilé dospělé

Jan Bílý

Co se stalo s Popelkou po svatbě

Redakce Vlastimil Lapáček

Návrh obálky Jan Bílý

Grafická úprava a sazba Art D, www.art-d.com.

Elektronické formáty připravil KOSMAS, www.kosmas.cz

Vydalo Synergie Publishing SE, Praha

www.synergiepublishing.com

Copyright © 2012 Synergie Publishing SE

Elektronické vydání první.

ISBN 978-80-7370-205-2 (váz.)

ISBN 978-80-7370-401-8 (e-kniha)

JAN BÍLÝ

CO SE STALO S POPELKOU PO SVATBĚ

Dvanáct konstelací pohádek a mýtů
pro pokročilé dospělé

Obsah

Na úvod

1. E. T. – Sám v celém Univerzu	13
2. Bajaja – Aneb vymření po meči	17
3. Jeníček a Mařenka – Kdy je nutné jít krást perník	21
4. Šípková Růženka – Zoufalství žen	25
5. Popelka – Život coby pomník	30
6. Červená Karkulka – Zástupná oběť	37
7. Švanda dudák – Mužská iniciace a síla	46
8. Malá mořská víla – Udělám to za tebe, tati	51
9. Pasáček vepřů – O (ne)sebevědomí ženy	57
10. Ošklivé káčátko – Proč jednoduché dělat složitým	64
11. Budulínek – Když rodiče chybí, přijde Liška	68
12. Inanna a Ereškigal – O dobrém a špatném	73
Na závěr: Pes Argo	81

NA ÚVOD

Již několik let vždy před Vánocemi pořádám neobvyklý konstelační seminář. V něm nestavíme konstelace rodinných systémů, neřešíme problémy s tátou, tetou nebo ztraceným bráchou, ale díváme se do hloubky pohádek a mýtů, které nás ovlivnily, když jsme byli malí.

Obvykle přicházejí na seminář dva druhy lidí. Ti jedni už mají mnoho konstelací za sebou, přicházejí pravidelně, a většina z nich se na seminář těší tak, jako se někteří dospělí těší na pravidelné vánoční vysílání pořadů se opakujícími pohádkami v televizi. Na rozdíl od televize ovšem konstelace stejných pohádek dopadnou pokaždé úplně rozličně.

Ti druhí se přihlásí na seminář, neboť si myslí, že je to vhodný vstup do „podivného konstelačního světa“. Obvykle mají trochu strach; ještě se necítí na to, jít s kůží na trh na „normálním“ konstelačním semináři a řešit před ostatními

spoluúčastníky nějaké své rodinné problémy. Domnívají se, že téma pohádek je dostatečně nevinné a harmonické a že se tam nebude dít nic, co by je mohlo vyvést z rovnováhy.

Tito účastníci jsou oproti první skupině v nevýhodě. Jednak i konstelace nevinné pohádky může jít do velké hloubky a dotknout se traumat, obav či nesplněných životních přání, jednak je k tomu, abychom si pohádkovou nebo mytologickou konstelaci vychutnali, potřeba notná dávka cviku v *mytologickém vnímání*. To je vnímání toho, co se tak trochu vymyká logice všedního dne. Tento způsob chápání světa jsme již téměř zapomněli. Cvičit se dá právě (například) v konstelacích.

Prožijeme-li po mnoha letech opět pohádky, mýty či báje, setkáme se s jakousi podivnou, odvrácenou stranou našeho života. To, čemu jsme jako děti věřili, co nám před spaním vyprávěla babička nebo předčítal unavený táta, co jsme sami hltali ve světle baterky pod peřinou nebo viděli v kině či v televizi, to nás nyní zavede do krajiny, kterou normálně nenavštěvujeme, neboť na výlety sem nezbývá v denním shonu čas. Myslíme si totiž, že nám setkání s Babou Jagou, která bydlí v domečku na kuří nožce, nepomůže vyřešit nedostatek peněz, že výlet k perníkové chaloupce nevyлéčí nemocné dítě a polibek Sněhurky v křišťálové rakvi nepřinese lepší sex s partnerem. Ale to je omyl.

Jistě, mezi oběma oblastmi – tedy mezi „normální, každodenní realitou“ a mezi „mytologickým krajem“ – neexistuje žádná široká, čtyřproudá dálnice. To, co se děje tady nebo tam, se neprojeví hned jako užitek nebo překážka na té druhé straně. Přesto ale oba dva světy spolu souvisí. Jejich spolupráce a propojení se může projevit například v hlubokém pochopení toho, co se děje za oponou všednosti a normálnosti, v uzření zákonitostí a souvislostí, které bychom bez zakořenění v obou světech přehlédli. Naše intuice se skrze naše putování mezi realitou a mýtem může zpřesnit, dokonce se často začnou dít podivné náhody, které se „tam“ nazývají zázraky.

Význam mytologického vnímání (někdy také mluvím o „meta-logickém vnímání“, tedy o něčem, co je nad nebo za logikou) jde ovšem ještě hlouběji a míří přímo k tomu, co v posledních letech neustále řešíme: K otázce „Jak dál“? Ve všech současných krizích se ukazuje jedno společné pojítko – naše víra ve stoprocentní kontrolu všeho, živěná desetiletími, možná dokonce staletími nadvlády vědy a rozumu, se otřásá v základech. Námi vybudované obří systémy a technologie, ale i celé společnosti a skupiny států (jmenujme zde například Evropskou Unii) se staly tak velkými a tak komplikovanými, že už se nedají efektivně a především racionálně řídit. Zbývají jen dvě cesty, kterými v příštích letech pravděpodobně půjdeme současně. Jednak se budeme muset navrátit k tomu, co se anglicky nazývá

„small is beautiful“, tedy k rozdrobení velikých celků, k de-globalizaci nejen korporací a ke zlidštění příliš gigantického. Budeme se muset navrátit do přehlednějších, menších celků, například do jakýchsi komun, do funkčních sítí přátel či spojenců, do rodin, i když ty mohou v budoucnosti vypadat trochu jinak než dnešní mini-rodinky. To je první cesta. Ta druhá znamená, že se budeme muset vzdát nároků na absolutní kontrolu. Zmenšíme tedy nejen správní celky, ale i sami sebe. Chcete-li, staneme se v jistém ohledu znovu tak trochu dětmi, které vnímají velikost toho, co je přesahuje, a uznávají ji.

Druhá cesta není ani opakem vědeckého poznání, ani negací samostatnosti, je nutným doplněním logického poznání. Je to cesta domů, do lidskosti a do vědomí, že jsme částí něčeho většího. Představuje znovuobjevení mytologického vnímání světa jako jakési „cesty zázraků“. Tato cesta nás vede k pokorné prosbě či modlitbě, k odevzdání se většímu, k uznání a akceptaci našich vlastních hranic a zároveň k aktivnímu přitakání tomu, co nás, ať už velikostí, nebo hloubkou, přesahuje. Učí nás opět se začít divit a dovolit si „nechápat“. Jedině tak přestaneme dávat nesmyslné a jedno-směrné odpovědi na komplexní otázky. Jedině tak se začneme konečně ptát a uстоjíme, aspoň zpočátku, to, že nám nikdo neodpovídá. Jedině tak se opět otevřeme naší intuici, aniž bychom negovali náš rozum. Mandragora šeptá potichu a jednorožec nemluví vůbec. Zprvu jim tedy

nebudeme rozumět – a to je v pořádku. Možná, že se vše zlepší, když tak jako Jiřík ve Zlatovlásce pozřeme kousek uvařeného kouzelného hada.

Po světě pohádek a mýtů, na které se dnešní racionální svět dívá jako na něco neskutečného, dětsky-vybájeného, všichni vědomě či podvědomě toužíme. „Nejúspěšnější kniha po Bibli“, totiž příběhy Harryho Pottera, které dosáhly téměř půl miliardy výtisků, jsou toho důkazem. A mezi pěti dalšími „super-bestsellery“ se nacházejí tři, které bychom zařadili mezi pohádky a moderní mýty: Malý princ (zhruba 200 milionů výtisků), Pán prstenů (150 milionů) a Hobbit (kolem 100 milionů).

Cesta znovuoobjevování naší schopnosti „rozumět“ pohádkám a mýtům nás nakonec přivede až k moudrosti. Ta je – paradoxně – opakem hromadění informací, tedy vědecké, logické vzdělanosti. Moudrosti nedosáhneme voláním po více „inputu“, jak to požaduje mimozemšťan E. T., ale položením si nikdy nekončící otázky, co to všechno vlastně znamená. Moje knížka, kterou držíte v ruce, by chtěla být malým průvodcem právě na této cestě.

Jan Bílý, 2012

Niels Bohr často vyprávěl příběh o studentovi, který chodil na přednášky ke třem rabínům. „Ten první byl dobrý – já všemu rozuměl. Ten druhý byl ještě lepší – já mu často nerozuměl, ale on rozuměl tomu, co přednášel. Ale ten třetí byl nejlepší. Tomu, co říkal, nerozuměl ani on sám.“

.....

Poznámka: Pokud se v prepisech konstelací nebo v komentářích vztahuji k tomu, co se v konstelaci dělo, používám velké začáteční písmeno pro zástupce, kteří stojí v konstelačních rolích (Král, Drak). Pokud se vztahuji na pohádku nebo mýtus samý, používám malá písmena (drak). Pro zástupce za klienta, stojícího v konstelaci, používám „Klient“. Pokud mluvím o klientovi mimo konstelaci nebo o tom, co se dělo např. v jeho vlastním systému, používám jeho (vždy změněné) křestní jméno (Jan) či substantivum s malým začátečním písmenem (např. „matka“).

Většina z konstelačních příběhů má dvě části. V té první (často uvedené slovy „Zápis z mého konstelačního deníku“ a datem konstelace) se setkáváme se zhuštěným dějem konstelace. Zde se téměř vždy jedná o symbolické vyjádření skrytého poselství konstelace, tedy o jakousi metaforu. K jejímu „rozluštění“ je často potřeba veliké zkušenosti, a právě i cviku ve vnímání mytologického významu dění.

Ve druhé části podávám svůj pokus o takové „rozluštění“. Jako každý přepis zážitku do slov je i tento pokus limitován – nejen mým vlastním porozuměním, ale i logikou a řečí, která, jednou nalitá do písmenek a slov, vytištěna a svázána do knihy, pozbývá své mnohoznačné dikce a stává se jednoznačnou. Prosím tedy čtenáře, aby nic v této knížce nepovažoval za vždy platnou pravdu, ale vždy za pouhou jednu z tváří stále se měnící se, úžasné a nekonečné Pravdy.

1. E. T. – Sám v celém Univerzu

Zápis v mém konstelačním deníku, 18. 12. 2010: Tato konstelace pojednávala o tom, že když jsou rodiče mimo, dětem zbudou pouze mimozemšťané. Ti jsou sice také mimo, ale aspoň se nesnaží o to, aby vypadali normálně. Jejich realita, kterou kolem sebe šíří, je čistě virtuální, je to ne-reálný svět, ve kterém nelze nikoho podpořit tím, že za něj postavíme jeho předky. Vypadá to totiž, že ani rodiče, ani děti podobně jako E. T. žádné předky nemají. Vlastně jsou všichni v tomto „moderním“ příběhu trosečníci, sami v univerzu, otec zmizel, UFO odletělo. Což je konec pohádky a začátek naší každodenní reality.

.....

„Stavění pohádek“ je každoroční seminář, na který se opravdu těším. Taková pohádková konstelace vypadá tak, že klient (nebo klientka) vypráví svoji oblíbenou pohádku nebo pověst z dětství. Přitom se nekoncentruje na „objek-

tivní, správnou verzi pohádky“, ale na to, co jeho nebo ji tenkrát obzvláště zaujalo. Z toho je patrné, že se během semináře můžeme setkat s několika naprosto odlišnými verzemi známých pohádek. Konstelář – tedy ten, kdo konstelace vede, v tomto případě já – pak navrhne několik hlavních postav, a ten, kdo si chce „svoji“ pohádku postavit, vybere mezi účastníky zástupce a sestaví z nich začátek konstelace, tak, jako se to dělá i v „rodinných“ konstelacích. Následně se před zrakem všech přítomných rozvine někdy zábavné a nečekané, ale vždy hluboké drama.

Toto drama obvykle vypadá úplně jinak než oficiální verze pohádky, příběhu či mýtu. Vynořují se postavy, které byly ve vyprávěné verzi zamlčeny, které do pohádky zdánlivě nepatří, nebo ji dokonce ruší. Příběh jde v konstelaci dál, za „literární“ konec, vznikají jakési pohádkové a mytické apokryfy. „Já tomu nerozumím“ je častá reakce toho, kdo pohádkovou konstelaci postavil. „Já také ne“, dodávám, ale vím, že když si všechno pečlivě zapíšu, většinou mi význam konstelace, a tím i hlubší vrstva mýtu báje nebo pohádky, dojde po jisté době.

Jsou ovšem pohádky a pověsti, které mají větší hloubku, a jsou příběhy, které takřka nelze stavět, neboť jsou jaksi „hluché“ či prostě se v konstelaci nic hlubokého neodehrává. Často se tak děje v případě nějaké novodobé televizní pohádky nebo pokrouceně převyprávěné pověsti či mýtu.

Jako kdyby se zásoba „opravdových“ pohádek tenčila. Je to trochu jako s vymíráním vzácných druhů v přírodě – postupující civilizace jim prostě sebere životní prostor a poslední tygr zahyne hladu nebo se lední medvěd utopí v tajícím ledu. Bohužel, „postupující civilizace“ jsme my všichni – já, ty, každý z nás.

Ano, tradiční a „pravdivé“ pohádky mizí – dělají místo infantilně-syntetickým pohádkám páně Trošky a spol. nebo moderním verzím, hemžícím se roboty, upíry a ufony. Což se dozajista neděje teprve v současnosti – už i Božena Němcová pohádky „make-upovala“. Pověsti, mýty a pohádky, které mají archetypální hloubku, a tím působí na naše podvědomí, se totiž jen těžko dají vymyslet. Musí být vyprávěny, předávány z generace na generaci. Jistě – i tak se pozvolna mění, neboť další generace možná vynechají detaily, kterým už nerozumí, a nahrazují je jinými detaily, které jsou zrovna „in“. Nicméně smysl a hloubka takového příběhu zůstávají stejné po dlouhé období.

Když pravé pohádky a mýty zapomeneme, nastoupí jejich novodobé, plastifikované převyprávění. V tomto ohledu je Hollywood největší a nejproduktivnější tvůrce – milionové úspěchy „Titaniku“, „Avataru“ nebo právě „E. T.“ jsou toho výmluvným důkazem. Jenomže mnoho těchto pohádek z retorty jako kdyby nemělo napojení na své předky. Z osobních, tedy povětšinou rodinných konstelací víme,

jak jsou naši předci důležití. Nejenže bychom bez nich zde nebyli, ale když se nám je podaří přijmout (což může trvat roky), když se skloníme před faktem, že oni dali život nám, my jim ale ne, můžeme se o ně opřít. V konstelaci postavíme takovou řadu předků za někoho, koho chceme podpořit a on (nebo ona) tím získá neobyčejnou sílu.

Zrovna tak jako máme my své předky, i pohádky a příběhy je mají. A když ne, mohou mít, například jako film, o kterém je řeč, na jistý čas veliký úspěch, protože se dotýkají něčeho, co se týká nás všech. Třeba touhy malého chlapce Elliota po jeho otci a jeho přátelství s malým mimozemšťanem E. T., kterému se zase stýská po jeho domovské planetě. Ale pak, po roce nebo po dvou, si na ně už málokdo vzpomene. A většinu moderních filmů nikdo nikomu nevypráví.

V předchozí konstelaci příběh mimozemšťana, jakkoliv dojemný, tyto předky neměl. Zůstala velická, téměř kosmická prázdnota, která vyprodukovala smutek. A není divu, že E. T. se toto prázdno snažil zaplnit elektronickým, virtuálním „inputem“. Ale možná, že dělal pouze totéž, co my všichni.